

Jaarlijkse herdenking Pools Militair Ereveld

Ettensebaan

Ter gelegenheid van 77 jaar bevrijding Breda

24 oktober 2021

Programma 77 jarige herdenking bevrijding Breda Program 77 - rocznicy obchodów wyzwolenia Bredy

INTREDEN VAANDELWACHT - WEJŚCIE POCZTU SZTANDAROWEGO

WELKOMSTWOORD - MOWA POWITALNA

AANSTEKEN EEUWIG VUUR - ZAPALENIE ZNICZA

TOESPRAKEN - PRZEMÓWIENIA

De vertalingen van de toespraken kunt u in dit programmaboekje vinden. Przemówienia znajdujące się w tej książeczce programowej są w języku Polskim i Niderlandzkim.

ZEGENEN VAN DE GRAVEN - POŚWIECENIE MOGIŁ

Gebed en het zegenen van alle graven door pastoor S. Kim
Modlitwa i pobłogosławienie wszystkich grobów przez Księdza Sławomira Klima.

DODENAPPEL en ERESALVO - APEL PAMIECI i SALWA HONOROWA

Na het voorlezen van het dodenappel vuurt de erewacht van de 10^e gepantserde Cavalerie brigade een eresalvo af. Houdt U er rekening mee dat er wordt geschoten.
Po odczytaniu apelu poległych zostanie oddana salwa honorowa przez 10 Brygadę Kawalerii Pancernej. Prosimy mieć na uwadze, że będą oddawane strzały.

1e DEEL BLOEMLEGGING BIJ HET MONUMENT -SKŁADANIE KWIATÓW POD POMNIKIEM

MUZEK - MUZYKA

2e DEEL BLOEMLEGGING BIJ HET MONUMENT - SKŁADANIE KWIATÓW POD POMNIKIEM

BLOEMLEGGING GRAF MACZEK –SKŁADANIE KWIATÓW NA GROBIE GEN MACZKA

SIGNAAL TAPTOE - UROCZYSTY CAPSTRZYK

Signaal taptoe direct gevolgd door 1 minuut stilte en reveille
Uroczysty Capstrzyk jest bezpośrednio kontynuowany 1 minutą ciszy oraz Śpij kolego.

SPELEN VOLKSLIEDEREN - I GRANIE HYMNÓW NARODOWYCH

Het Poolse en het Nederlandse volkslied worden gespeeld door het militair orkest en de muziekvereniging Fidelis.
Polski i Holenderski Hymn Narodowy będzie grany przez wojskową orkiestrę i fanfary Fidelis.

MEDAILLE UITREIKING –CEREMONIA WRECCZENIA MEDALI

AFMARS EN AFSLUITING - ODMARSZ I ZAKOŃCZENIE

Afmars van de vaandelwacht en erewacht van de 10 gepantserde Cavalerie brigade, gevolgd door het militair orkest.
Odmarsz sztandaru i Straży Honorowej 10-tej Brygady Kawalerii Pancernej a następnie orkiestry wojskowej.

SLOTWOORD – MOWA POŻEGNALNA

Szanowni Goście,

Witam na uroczystości, podczas której upamiętniamy wyzwolenie Bredy jesienią 1944 roku. Wyzwolenie miało miejsce dzięki 1 Dywizji Pancerniej pod dowództwem Generała Stanisława Maczka. Serdecznie witam zatem dzieci, wnuki i prawnuki polskich żołnierzy, którzy po II wojnie światowej nie mogli powrócić do swojej ojczyzny. Wielu z nich pozostało w Bredzie lub w regionie, aby tutaj ułożyć swoje życie.

W związku z epidemią koronawirusa ubiegłoroczna ceremonia miała bardzo okrojony charakter. Dwa lata temu uczciliśmy 75-lecie wyzwolenia w niezwykle uroczysty sposób.

W obecności Prezydenta RP Andrzeja Dudy oraz naszego króla Wilhelma-Aleksandra hucznie świętowaliśmy wyzwolenie razem z weteranami, którzy walczyli o naszą wolność.

Chciałbym dzisiaj w szczególny sposób upamiętnić jednego z nich. Alfons Raichert zmarł w ubiegłym miesiącu w sędziwym wieku 96 lat. Raichert był ostatnim żyjącym wyzwolicielem, którego mieliśmy pośród nas.

Wraz ze śmiercią Raicherta Breda nie tylko traci osobę, której zawdzięczamy naszą wolność; miasto utraciło również wyjątkowego mieszkańca. Jako młody człowiek postanowił wykorzystać całą swoją energię na budowanie życia tutaj, w swojej nowej ojczyźnie. Zrobił to razem z Annie – Brabantką, którą poślubił w 1948 roku. Wcześniej musiał długo wracać do zdrowia w Anglii po ciężkich obrażeniach, których doznał w Moerdijk. Para miała troje dzieci i po kilku latach spędzonych w Terneuzen osiedlił się na stałe w Bredzie. Tutaj Raichert uczestniczył w życiu społecznym oraz stowarzyszeniach. Do późnej starości był ostoją Muzeum Maczka, podtrzymując żywą pamięć o swoich towarzyszach broni. Był prawdziwym członkiem społeczności Bredy. Z wyjątkiem kilku razy w roku, kiedy wracał do Polski z samochodem załadowanym zapasami pomocy humanitarnej. Był wtedy prawdziwym Polakiem.

Wraz ze śmiercią Raicherta kończy się pewna epoka. Nasi wyzwoliciele stali się teraz historią. Od teraz będziemy ich upamiętniać bez ich obecności. Przez 75 lat byli najważniejszymi uczestnikami corocznych obchodów wyzwolenia. Ale obiecuję Wam: to pokolenie, jak i kolejne, co roku będzie upamiętniać ludzi Maczka - dzielnych, młodych żołnierzy, którzy przywrócili nam wolność. Niektórzy z nich zapłacili najwyższą cenę tracąc życie. Spoczywają razem na tym cmentarzu honorowym, przy nowym Memoriale Generała Maczka. Stanowi on teraz, ponad siedemdziesiąt pięć lat po zakończeniu ostatniej wojny na naszym terytorium, ważne miejsce w Bredzie. To tutaj opowiadana jest historia Maczka, Raicherta i wszystkich innych, którym jesteśmy bardzo wdzięczni.

Historia tych mężczyzn wciąż przyciąga uwagę, na którą ci wojownicy zasługują. Tutaj, w różnych innych miejscach w Bredzie, a szczególnie w naszych szkołach. To najlepszy sposób, aby nie powtórzyły się koszmary z połowy ubiegłego stulecia.

Dziękuję za Państwa uwagę.

Toespraak van Poolse ambassadeur in Nederland Mr.dr
Marcin Pioter Czepelak

Geachte dames en heren,

Poolse soldaten vochten op vele fronten tijdens de Tweede Wereldoorlog en toonden buitengewone moed in de strijd voor "uwe en onze" vrijheid. Een van die divisies waren de soldaten van de Eerste Pantserdivisie van generaal Stanislaw Maczek. Zij bevrijdden Nederland van de Duitse bezetting. Op hun gevechtroute werden de Maczek soldaten beroemd omdat ze de bevrijdde steden spaarden en hun inwoners niet in gevaar brachten.

Vandaag, als onderdeel van de viering van de 77ste bevrijding van Breda brengen wij op de militaire begraafplaatsen waar de soldaten van de Eerste Pantserdivisie zijn begraven, hulde aan hen en danken we hen voor het maken van de heroïsche en eervolle houding van de Poolse soldaat die wereldbekend is in West-Europa.

Wij danken de inwoners van Breda en andere Nederlandse steden voor de dankbare herinnering aan de Poolse soldaten die in dit land hebben gevochten.

Met vriendelijke groet,

Mariusz Blaszcak

DODENAPPEL – APEL PAMIĘCI BREDA 24 OKTOBER 2021

**Heiden van de strijd voor de onafhankelijkheid van de Republiek Polen!
Inwoners van Breda! Soldaten van het Poolse leger! Polen en Nederlanders!**

77 jaar na de bevrijding van Breda, staan wij voor het plechtige dodenappel op het Pools Militair Ereveld, om uit ons geheugen op te roepen de heldhaftige commandant, Generaal Stanislaw Maczek en zijn dappere soldaten van de 1^e Poolse Pantserdivisie, die met hun graven de erevelden van het Poolse leger hebben gemerkt en die het meest heilig bewijs van liefde voor hun vaderland hebben gegeven.

Generaal Stanislaw Maczek, over wie door zijn onwrikbare houding met gouden letters in "Het boek over de heerlijkheid van het Poolse leger" werd geschreven, omdat hij zijn hele leven aan het idee van vrijheid en onafhankelijkheid heeft gewijd. Zijn gestalte is een voorbeeld van de militaire deugden en burgerlijke trouw en een voorbeeld van de uitstekende service naar het vaderland.

Ik roep op, de heroïsche soldaten van de 10^e Cavalerie Brigade, die in de onvergetelijke dagen van september 1939, een bloedige strijd hebben gevochten met de nazi overvaller en door hun onverslaanbare moed beroemd zijn geworden tijdens de gevechten bij Wysoka, Jordanów, Kasina Wielka, Myślenice, Bochnia, Rzeszów, Lancut, Jaroslaw, Jaworów en Zboiska.

PLAATST U VOOR HET APPEL!

EER AAN DE HELDEN!

Ik roep op, de helden van de 10^e Cavalerie Pantserbrigade, die in juni 1940 hebben gevochten voor de verdediging van Frankrijk en hun bloed hebben vergoten bij: Champaubert, Montbard en bij het Bourgogne Kanaal.

PLAATST U VOOR HET APPEL!

EER AAN DE HELDEN!

Ik roep u op, soldaten van de legendarische 1^e Poolse Pantserdivisie die in augustus 1944, de vrijheid brachten aan bezet Frankrijk en met hun bloed de velden van Normandië besprenkelden bij Falaise en Chambois.

Ik roep op, de dappere soldaten die in de heroïsche gevechten vielen van het 1^e en 2^e Pantser regiment, het 10^e Regiment Bereden Jagers, het 24^e Regiment Ulanen, het 10^e regiment Dragonders, het 1^e en 2^e Regiment van de gemotoriseerde Artillerie, het 1^e Regiment anti tank Artillerie, het 1^e Regiment luchtdoelartillerie, het verbindingsbataljon, het Bataljon jagers van Podhele, het 8^e Bataljon Jagers van Brabant, het 9^e Bataljon Jagers van Vlaanderen.

PLAATS U VOOR HET APPEL!

ZE VIELEN OP HET VELD VAN EER!

Ik roep op, de soldaten van de 1^e Poolse Pantserdivisie, die in de campagne van 1944 in België zijn gesneuveld tijdens gevechten bij: Poperinge, Ieper, Roeselare, Tielt, Ruiselede, Gent en Lokaren.

Ik roep op, de bevrijders van de Belgische steden, die vielen tijdens de gevechten om: Stekene, St. Gillis-Waas, Ieper en Merksplas

PLAATS U VOOR HET APPEL! ZE VIELEN OP HET VELD VAN EER!

Ik roep op de heroïsche soldaten van Generaal Stanislaw Maczek, die tijdens de campagne 1944-1945 op Nederlandse grond stierven bij: Baarle-Nassau, Axel, Zondereigen, Alphen, Gilze, Molenschot, Dorst, Bavel en Ginneken.

Ik roep op de diehards en onwrikbare pantsermannen die op Nederlandse aarde een plaats van eeuwige rust hebben gevonden en die hun leven hebben gegeven aan het Markkanaal en bij Moerdijk, Kapelsche Veer, Emmen, Ter Apel en Winschoten.

Ik roep op de helden van de 1^e Poolse Pantserdivisie, die 77 jaar geleden Breda hebben bevrijd en voor hun moed de hoogste prijs hebben betaald.

PLAATS U VOOR HET APPEL! ZE VIELEN OP HET VELD VAN EER!

Ik roep terug de Poolse soldaten van de pantserroute die in Duitsland gevallen zijn bij: Aschendorf, Pappenburg, aan de oevers van de rivier de Leda, bij Hassel, Posthausen, Moorbürg, Westerstede en Wilhelmshaven waar de legendarische divisie haar strijd in de 2^e wereldoorlog heeft beëindigd.

PLAATS U VOOR HET APPEL! ZE VIELEN OP HET VELD VAN EER!

Ik roep u op, Generaal Stanislaw Maczek - de legendarische en zegevierende bevelhebber van de 1^e Poolse Pantserdivisie in de gevechtsroutes in Frankrijk, België, Nederland en in Duitsland.

PLAATS U VOOR HET APPEL! EER AAN DE HELDI!

Ik roep op: alle soldaten van de anti nazi coalitie, die voor de verdediging van de onafhankelijkheid van hun land en de vrijheid van andere volkeren vochten.

Ik roep op: alle Poolse soldaten die aan de fronten van de Tweede Wereldoorlog hebben gevochten en de helden van de ondergrondse Poolse staat, die een voorbeeld waren van standvastigheid en liefde en hun leven hebben gegeven voor het vaderland.

PLAATST U VOOR HET APPEL! EER AAN DE HELDEN!

Nakomelingen tot u richt ik mij. Houdt in uw harten en geheugen de soldaten van de 1^e Poolse Pantserdivisie, die hun leven hebben gegeven in de strijd voor de vrijheid voor hun vaderland en voor andere volkeren.

Laat hun karakters en heldhaftige daden, gemaakt in ons bewustzijn en onze tradities van het Poolse leger een voorbeeld zijn van loyaliteit aan de soldaten volgens het motto:
"God, Eer, Vaderland"

ERESALVO – SALWA HONOROWA

De Vereniging 1^e Poolse Pantserdivisie Nederland dankt de volgende instanties en personen voor hun medewerking aan deze 77ste herdenking van de bevrijding van Breda.

- * Burgemeester van de gemeente Breda
- * Ambassade van de Republiek Polen in Nederland
- * Commandant der Strijdkrachten van Polen, Gen. Mika
- * 11^e Lubuska Gepantserde Cavaleriedivisie uit Żagań
- * Vaandelwacht en erewacht van de 10e Gepantserde Cavalerie brigade uit Świątoszów
- * de erewacht van de B-Cie van het 30 Natresbataljon van de 13^e Lichte Brigade
- * Eerwaarde Pastoor S. Kim, erekapelaan van de Poolse Pantserorganisaties
- * Stichting Jaarlijkse Herdenking Bevrijding Breda
- * Muziekvereniging Fidelis
- * de Poolse scoutinggroep Generaal Maczek uit Breda
- * Coen van Alphen
- * vrijwilligers van de vereniging 1^e Poolse Pantserdivisie Nederland
- * EHBO en verkeersregelaars

Gemeente Breda

Deputy Prime Minister Piotr Gliński speech – Breda, 24.10.2021

Geachte dames en heren,

Toen begin augustus 1944 de eenheden van de Poolse 1e Pantserdivisie onder bevel van generaal Stanisław Maczek begonnen met de landing op de stranden van Normandië, had niemand kunnen voorspellen, dat eind oktober de soldaten van het Poolse Leger door de verrekijker Breda zouden zien.

Om aan de poorten van deze Brabantse stad te kunnen staan, legde de 1e Pantserdivisie meer dan 600 kilometer af in voortdurende gevechten, het spoor besprenkeld met soldatenbloed en talrijke militaire graven achterlatend. De gevechten om Breda nemen een speciale plaats in, in de geschiedenis van de divisie en onze beide naties. De omtrekkende manoeuvre en acties die de gebouwen van de stad, maar vooral het leven van de inwoners redden, werden het begin van speciale Pools-Nederlandse relaties.

De dankbare stad werd een open en hartelijk huis voor Poolse soldaten, waar zij tijdens de winterstop momenten van hoog noodzakelijke rust vonden.

Dit komt het beste tot uiting in de woorden van generaal Stanisław Maczek: veel soldaten van de divisie hebben hier hun beste vrienden gevonden, velen zullen binnenkort een huis en familie vinden.

Vandaag de dag zijn de oorlogsbegraafplaatsen in Ginneken en aan de Eftensebaan het belangrijkste bewijs van de aanwezigheid van Polen in de geschiedenis van Breda. Hier komen wij samen om hulde te brengen aan de gesneuvelde soldaten van het Poolse leger.

Daarbij moeten wij niet vergeten, dat er naast de soldaten van de 1e Pantserdivisie, hier ook de piloten van de Poolse luchtmacht liggen begraven, voor wie het luchtruim boven Nederland jarenlang een arena van dodelijke strijd was.

Geachte dames en heren!

De gevechtstroute, die de soldaten van de 1e Pantserdivisie door Nederland voerden, op weg naar hun vaderland, verbond onlosmakelijk het lot van onze landen en naties.

Nederland, en in het bijzonder Breda, werd immers een toevluchtsoord en een tweede thuis voor veel Poolse soldaten, nadat bekend werd, dat ze niet naar Polen terug konden keren. Toen Polen, als gevolg van de Jalta Conferentie, in gevangenschap van het communistische systeem terecht kwam, kwam Polen aan de andere kant van het IJzeren Gordijn te staan.

Zoals generaal Stanisław Maczek jaren later vertelde, was het in Breda [..] "dat Jalta naar ons toe kwam. Eerst in gefluister, gespreksfragmenten, geruchten, totdat ze haar onheilspellende en tragische gezicht onthulde".

Voor de legendarische bevelhebber van de 1e Pantserdivisie, betekende Jalta het jarenlange verlies van het Poolse staatsburgerschap en de onmogelijke terugkeer naar het Vaderland.

Vandaag de dag, in de gemeenschappelijke kring van vele generaties, brengen wij verschuldigde hulde aan de gesneuvelde soldaten van het Poolse Leger. Wij getuigen van de nagedachtenis, terwijl wij tegelijkertijd het offer van hun jonge levens eren, dat de fundering werd van een vrij en soeverein Polen.

Daarom wil ik iedereen, die dagelijks in Nederland fysiek alsmede in gedachten de Poolse oorlogsgraven verzorgen, bedanken.

Laat het verhaal van alle Poolse soldaten, die rusten op Nederlandse bodem en die stierven "Voor uw en onze vrijheid", voor altijd in leven blijven! Eer hun nagedachtenis!

Szanowni Państwo!

Gdy na początku sierpnia 1944 roku oddziały polskiej 1. Dywizji Pancernej, pod dowództwem generała Stanisława Maczka, rozpoczęły lądowanie na normandzkich plażach nikt nie mógł przewidzieć, iż pod koniec października żołnierze Wojska Polskiego przez lotnetki zobaczą Bredę. By stanąć u bram tego brabanckiego miasta 1. Dywizja Pancerna w ustawicznych bojach przebyła ponad 600 kilometrów, obficie zraszając szlak żołnierską krwią oraz pozostawiając za sobą liczne wojskowe mogiły.

Walki o Bredę zajmują szczególne miejsce w historii dywizji oraz obu naszych narodów. Manewr oskrzydający i działania oszczędzające zabudowę miasta, ale przede wszystkim życie mieszkańców, stały się zaczynem szczególnych relacji polsko-niderlandzkich. Wdzięczne miasto stało się dla polskich żołnierzy otwartym i serdecznym domem, w którym znaleźli chwile jakże potrzebnego wytchnienia w czasie zimowego postoju. Najlepiej oddają to słowa generała Stanisława Maczka: *wielu żołnierzy dywizji znalazło tu najlepszych przyjaciół, wielu znalazło wkrótce dom i rodziny.*

Dzisiaj głównym i najważniejszym świadectwem obecności Polaków w historii Bredy są groby wojenne w Bredzie, gdzie gromadzimy się by oddać poległym żołnierzom Wojska Polskiego należny im hołd. Czyniąc to pamiętamy, że poza żołnierzami z 1. Dywizji Pancernej spoczywają tu także lotnicy z Polskich Sił Powietrznych, dla których obszar powietrzny nad Niderlandami był przez kilka lat areną śmiertelnych zmagani.

Szanowni Państwo!

Szlak bojowy, który wiodł żołnierzy 1. Dywizji Pancernej przez Holandię w drodze do Ojczyzny, połączył nierozzerwalnie losy naszych państw i narodów. Wszak Niderlandy, w szczególności Breda, stały się schronieniem i drugim domem dla wielu polskich żołnierzy po tym, gdy stało się wiadome, iż nie mają dokąd wracać; gdy wskutek ustaleń jałtańskich Polska znalazła się w niewoli komunistycznego systemu – po drugiej stronie żelaznej kurtyny. Jak wspominał po latach generał Stanisław Maczek, to właśnie w Bredzie [...] przyszła do nas Jajta. Najpierw w szeptach, urywkach rozmów, pogłaskach, aż odsoniła nam swoją groźną i tragiczną twarz. Dla legendarnego dowódcy 1. Dywizji Pancernej twarz Jajty, to utrata na wiele lat polskiego obywatelstwa i brak możliwości powrotu do Ojczyzny.

Dzisiaj, we wspólnym kręgu wielu pokoleń i wielu środowisk składamy należny hołd poległym żołnierzom Wojska Polskiego, dajemy świadectwo pamięci, jednocześnie czcąc ofiarę ich młodego życia, która stała się fundamentem wolnej i suwerennej Polski. Dlatego pragnę wyrazić słowa wdzięczności wszystkim, którzy na co dzień opiekują się polskimi grobami wojennymi w Niderlandach zarówno w sferze materialnej, jak i w sferze pamięci. Niech historia o wszystkich polskich żołnierzach, spoczywających na ziemi niderlandzkiej, poległych „Za Waszą i Naszą Wolność” jest wiecznie żywa. Cześć ich Pamięci!